

Torsdag med THORS

24.11.83

FELÖVERSÄTTNING.
AR från finskan smyger sig så lätt in i vår svenska — dem borde vi vara på vår vakt mot! Manar prof. Thors, vars akademiska öron nyss drabbades av en förvanskad universitets-term, som aktualiserade detta problem.

Om någon frågade mig om vad jag anser är det farligaste för svenskan hos oss just nu, så vore jag frestad att svara: översättningslånen från finskan. Många av dem kommer "smygande", ofta genom tidningarnas förmedling. Jag förstår fuller väl, att de som t.ex. översätter officiella meddelanden ofta måste arbeta under tidsnöd och inte kan klandras alltför mycket. Men jag önskar trots det att var och en som känner någon som helst osäkerhet inför ett ord eller uttryck i en översättning, skulle slå ett samtal till Svenska språkbyrån (tel. Helsingfors 651 972) och be om råd.

En färsk felöversättning gällde en universitetsterm. Det talades om "historisk-filologiska avdelningen". Det låter underligt i en universitetsmans öron. Det rätta hade varit "historisk-filologiska sektionen". Den termen motsvarar finskans "historiallis-kielitetiellinen osasto".

Uttrycket spelar givetvis inte någon roll bland icke-akademiker, men nämns här, till efterrättelse för framtida bruk.

□

Ett reportage om en doktorsavhandling rörande alkoholtillställningar (inte -tillfällen, efter finskans -tilaisuuksia) innehåller fler exempel på olämpliga, helt ordgranna översättningar, men förbigås här.

I det sammanhanget skall jag dock nämna en kuriositet. Som känt använder vi ofta dricka (utan någon vidare bestämning) i betydelsen "dricka alkohol, suppa". Den saken berörs i ett insänt brev. Det är emellertid knappast möjligt att göra någonting åt bruket att använda verbet dricka på det sättet. Det är känt i den användningen sedan medeltiden och har direkta motsvarigheter i släktspråket. Det torde räcka med att nämna, att det norska drikke och

det engelska (to) drink används på samma sätt, alltså absolut eller i "pregnant betydelse".

Innan jag lämnar ämnet, skall det påpekas, att vi som bekant brukar termen drinkare, inte "drickare" som man skulle vänta. Drinkare är ett lån från medeltidstyskan (dvs. medeltidens plattyska). Var det måhända så, att tyskarna här i Norden så ofta använde sitt drinker, att de skandinaviska grannarna kom att fästa sig vid det?

□

En annan frågande undrar: "Hur skall man ställa sig till uttryck som ombord på en lastbil, alltså med ombord betecknande något annat än ett fartyg eller en båt?"

Jag skulle avråda från sådana uttryck, låt vara att de kan ha förebilder i amerikansk engelska. De vanliga uttrycken på en lastbil, uppe på en lastbil (om den som följer med en lastbil) är fullt tillräckliga. Den som åker i förarhytten, sägs däremot åka i en lastbil.

Samme frågande känner förvåning inför uttrycket i Island. — Det nämnda uttrycket har dykt upp på senare tid. Bakgrunden är säkert en önskan att betona Islands självständighet. Jag föredrar dock det hävdvunna på Island. Detta språkbruk rekommenderas av språkvården, både i Sverige och hos oss. Det kan nämnas att islänningarna själva säger á Íslandi, vilket ordagrant motsvarar på Island.

□

"Missbruket av ordet prata har irriterat mig på senare tid. Prata har ju en mera vardaglig klang och borde inte få användas hur som helst", skriver en läsare och citerar en rubrik "Koivisto pratar kärnkraft i Paris".

Jag instämmer helt i läsarens åsikt om tala och prata och citerar det som sägs i "Svensk handordbok": "I normal sakprosa bör tala föredras framför prata". Prata är ett vardagsord, som dessutom ofta har bibetydelsen "yttra sig på ett meningslöst, dumt eller vårdslöst sätt". Man kan erinra om allmänna uttryck som prata strunt, prata skräp och prata smörja.

Mot den bakgrunden ter sig uttrycket "Koivisto pratade kärnkraft" mycket olämpligt. Vårt jubilerande statsöverhuvud förtjänar uttryck med högre stilvärde än det!

Carl-Eric Thors